

УПРАВЛІННЯ ПОДАТКОВИМИ РЕФОРМАМИ ЯК ЗАСІБ УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

На сучасному етапі податковий менеджмент має ряд пріоритетних особливостей. Зокрема, він повністю орієнтується на кон'юнктуру ринку та залежно від ринкової ситуації встановлює взаємовідносини між державою та платниками податків. Також податковий менеджмент оперативно адаптується до економічних та політичних змін. Тому сьогодні можна вважати, що податковий менеджмент з наукового погляду обґрунтовує необхідність у використанні засобів і методів управлінської діяльності у роботі податківців та робить їх менеджерами у сфері оподаткування. Кожна система управління, в тому числі й державний податковий менеджмент, включає дві взаємопов'язані складові - об'єкт і суб'єкт управління. Взаємодія суб'єкта й об'єкта податкового менеджменту здійснюється через постановку стратегічних і тактичних цілей. Досягнення цих цілей є індикатором ефективності податкового менеджменту. Найважливішою стратегічною ціллю є акумулювання податкових надходжень для реалізації державою покладених на неї функцій. Тактичні цілі обираються в межах визначеної стратегії, так само як і завдання, податкові методи та прийоми реалізації стратегічних цілей. Враховуючи ці особливості, можна стверджувати про важливе значення державного податкового менеджменту для стабілізації економічної ситуації в Україні [1].

Регулювання податкове (Tax Regulation) – цілеспрямований вплив держави на учасників економічних відносин шляхом використання засобів податкової політики. Його слід розглядати як один із найбільш ефективних і необхідних механізмів державного регулювання економіки [3].

Політика податкова (Tax Policy) – діяльність держави у сфері встановлення, правового регламентування та організації справляння податків та податкових платежів до централізованих фондів грошових ресурсів держави. Вона має специфічну сутність, власні як стратегічні, так і тактичні цілі (таблиця 1), виокремлені форми проведення та методи здійснення, винятково притаманний інструментарій тощо. Сучасна податкова політика полягає у встановленні та зміні елементів податкової системи (різновидів податків, ставок, структури податкової системи, суб'єктів, об'єктів оподаткування, податкової бази, пільг тощо) для забезпечення надходжень до бюджету, достатніх для виконання державою покладених на неї функцій та стимулювання економічного зростання [3].

Таблиця 1.

Характеристика цілей податкової політики [3].

Назва цілей	Характеристика цілей	Реалізація цілей
Фіскальні	Забезпечення потреб усіх рівнів влади у фінансових ресурсах, достатніх для вирішення поточних та стратегічних завдань економічної та соціальної політики, а також для виконання відповідними органами влади покладених на них функцій	Відстоювання державною владою позицій з таких питань, як частка податків у валовому національному продукті і загальній сумі доходів бюджетної системи, ефективна організація податкового контролю, встановлення відповідальності за податкові правопорушення
Економічні	Досягнення стійкого економічного розвитку країни, регіонів, окремих суб'єктів господарювання	Узгодження економічних інтересів держави та платників податків за допомогою встановлення раціонального співвідношення прямих і непрямих податків, визначення меж податкових вилучень для окремих галузей і сфер діяльності, використання спеціальних податкових режимів та альтернативних систем оподаткування, податкових пільг та інших інструментів податкового регулювання
Соціальні	Згладжування нерівності в рівнях доходів населення, що виникає у процесі ринкових відносин	Застосування прогресивного оподаткування, встановлення меж податкових вилучень для окремих прошарків і класів населення, співвідношення прямих і непрямих податків, застосування податкових пільг соціальної спрямованості

Передусім добре спроектована податкова реформа повинна забезпечувати розумний баланс гнучкості й стабільності податкового законодавства. Плануючи проведення податкової реформи, необхідно мати на увазі, що «втома від податків» (від їх частих змін) не лише дезорієнтує економічних агентів, збільшує витрати на адміністрування податків, унеможливує планування підприємницької діяльності та її ефективне провадження, а й дискредитує ідею реформи взагалі [2].

Нова податкова реформа потрібна, якщо внаслідок зміни соціально-економічної та політичної ситуації в країні податкова система перестає відповідати сучасним викликам і загрозам, суспільним потребам та інтересам. У процесі проведення податкової реформи можна виокремити три основні етапи [2]:

- 1) розроблення концепції реформи та зумовлених нею змін до податкового законодавства;
- 2) ухвалення закону про внесення відповідних змін;
- 3) імплементація реформи, у процесі якої слід виявити технічні помилки й неточності, суперечливі норми і прогалини, котрі потрібно якнайшвидше усунути для забезпечення ефективного застосування податкового законодавства.

Податкова реформа має спрямовуватися не на задоволення кон'юнктурних політичних потреб, а на розв'язання реальних проблем економіки і системи державних фінансів. Мета конкретної податкової реформи визначається залежно від ступеня гостроти й пріоритетності наявних проблем.

Аналіз економічних і фінансових ефектів податкових реформ у країнах ЄС дав можливість установити, що вони значною мірою залежать від ефективності державного управління їх проведенням, яке має відповідати таким принципам [2]:

1) забезпечення розумного балансу гнучкості й стабільності податкового законодавства, котре не може бути ні догмою, ні зведенням правил, що постійно змінюються. У першому випадку воно не відповідатиме реальним потребам, у другому – вимогам передбачуваності податкового середовища підприємницької діяльності;

2) спрямування податкової реформи не на задоволення кон'юнктурних політичних потреб, а на розв'язання проблем економіки і системи державних фінансів;

3) несуперечливості, адекватності заходів (інструментів) реалізації податкової реформи її меті;

4) збалансованості різних, нерідко суперечливих цілей податкової реформи, передусім досягнення компромісу між ефективністю і справедливістю оподаткування, та урахування й узгодження інтересів усіх економічних агентів;

5) здійснення податкової реформи в комплексі з реформуванням інших сфер суспільного життя, тобто відповідно до комплексного підходу до процесу реформування загалом. Зміна правил оподаткування, не підкріплена зміною регуляторних правил, загальних умов ведення підприємницької діяльності (захищеності прав власності, розвитку конкуренції тощо) уповільнюватиме досягнення цілей і виконання завдань податкової реформи. Те саме відбуватиметься у разі неузгодженості змін у податковій системі зі змінами в бюджетній політиці;

6) урахування при проектуванні податкової реформи міжнародних податкових правил, дво- та багатосторонніх податкових угод, Директив Ради ЄС;

7) урахування при проектуванні податкової реформи особливостей і втрат перехідного періоду – часу імплементації нових податкових правил, коли відбувається коригування поведінки фірм і домогосподарств у відповідь на зміни в оподаткуванні;

8) необхідності правильного вибору часу для реалізації податкової реформи (з урахуванням стану економіки і державних фінансів, а також політичної кон'юнктури): найчастіше стимули до проведення орієнтованих на зростання податкових реформ виникають під час економічної кризи, оскільки такі реформи можуть пом'якшити її наслідки, проте найширший фінансовий простір для них існує в умовах економічного зростання;

9) залежності результативності податкової реформи від правильного вибору стратегії її реалізації: «великого вибуху» (комплексного одночасного реформування податків, яке може поєднуватися із реформою системи соціальних пільг) чи «покрокового (поетапного) реформування»;

10) необхідності розроблення виваженої комунікаційної стратегії для здійснення успішної податкової реформи, котра передбачає налагодження діалогу з бізнесом, громадськими організаціями, вченими, групами зі спеціальними інтересами.

Список використаної літератури

1. Євтушевська О.О., Лагодієнко Н.В., Іванченкова Л.В. ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА ЯК СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОГО ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ. Інвестиції: практика та досвід. № 4 (2022): DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2022.4.32>

2. Удосконалення управління державними фінансами та реформування податкової системи України / за ред. Т. І. Єфименко. К.: ДННУ «Акад. фін. управління», 2015. 446 с.

3. Фінанси. Бюджет. Податки: національна та міжнародна термінологія : у 3 т. / за ред. Т. І. Єфименко, А. І. Мярковського ; ДННУ «Акад. фін. управління». Вид. 2-ге, переробл. й доповн. К.: ДННУ «Акад. фін. управління», 2013.